

Úvod do základů práva

Ing. Mgr. Tomáš Klusák

Ignorantia iuris neminem excusat
(Paulu)

Obsah přednášky

- Pojem právo
- Normativní systémy
- Základní právní pojmy
- Prameny práva
- Právní norma
- Právní vztahy

Pojem právo

- Právo je soubor obecně závazných pravidel chování, vytvořených státem v určité zvláštní formě, vynutitelné státní mocí
- Přirozené právo vs. Pozitivní právo
 - Přirozené právo
 - vychází z uznání principů, práv a hodnot, jež mají pramenit z přirozenosti člověka, a jsou proto nezávislé na konkrétních společenských podmínkách, na státu a náboženství, na platném právním řádu
 - Pozitivní právo
 - je dané státem, je to právo platné. Pozitivní právo je tedy předem dáno, jsou to předvídatelná pravidla, která se vynucují, tzn. že protiprávní jednání je postihováno.

Normativní systémy

Společnost je řízena normami

Společenské normativní systémy:

- Morálka
- Náboženské normy
- Estetické normy
- Sportovní pravidla
- Právo

Základní právní pojmy

Právní vědomí

- Souhrn právní názorů, pocitů, představ a skutečných vědomostí, vyjadřující vztahy občanů k platnému právu

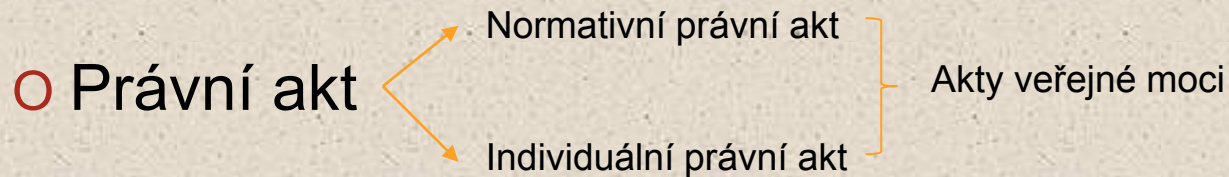
Zákonnost

- Důslední dodržování právního řádu

Legislativa

- Činnost směřující ke tvorbě právní předpisů (POZOR - ne právní předpisy!)

Základní právní pojmy

○ Právní řád

- Souhrn právních předpisů(PP) v daném státě
- Uspořádán stupňovitě dle důležitosti jednotlivých druhů právních norem

Základní právní pojmy

- Systém práva
 - Soukromé právo
 - Veřejné právo
- Obsahové uspořádání právních předpisů

Prameny práva

○ Právní formy, v nichž nalézáme platné právo

1) Materiální

○ Společenské, historické, hospodářské okolnosti, jež nutí k úpravě právních vztahů

2) Formální

- a) Právní obyčej
- b) Soudní precedent
- c) Normativní právní akt
- d) Normativní smlouva

Prameny práva – Anglosaský systém

- Právní obyčej (nejstarší pramen práva)
 - *usus longaevus* - zvyk dlouhodobě zažitý a užívaný
 - *opinio necessitatis* - zvyk obecně uznávaný, uznán a sankcionován státem

- Soudní precedent
 - Původnost (neopírají o jiný pramen práva)
 - Formální (obecná) závaznost
 - Závazné *ratio decidendi* (právní argumentace)

Prameny práva – Kontinentální systém

○ Normativní právní akt

- rozhodnutí státního orgánu, které obsahuje právní normy jako předem daná pravidla chování
- + přehlednost, dostupnost
- - menší pružnost

○ Normativní smlouva

- Nejdůležitější pramen práva mezinárodního
- Kolektivní smlouvy – svaz zaměstnavatelů + odbořáři

Právní norma

- Obecné pravidlo chování vyjádřené ve zvláštní stanovené nebo uznané formě, jehož zachování je vynutitelné státní mocí
- Struktura právní normy
 - Hypotéza (podmínky za nichž se má realizovat pravidlo chování stanovené v dispozici)
 - Dispozice (vlastní pravidlo chování, nastanou-li skutečnosti předvídané hypotézou právní normy)
 - Sankce (následek za porušení povinnosti stanovené v dispozici)
- Příklad. Dlužník je povinen bez zbytečného odkladu poté, co se dozví o skutečnosti, jež činí plnění nemožným, oznámit to věřiteli, jinak odpovídá za škodu, která vznikne věřiteli tím, že nebyl včas o nemožnosti vyrozuměn.

Znaky právní normy

- Normativnost
 - Příkaz, zákaz, oprávnění, jak se chovat
- Právní závaznost
 - Závaznost právních norem
- Obecnost
 - Nikoliv konkrétnost
- Vynutitelnost státním donucením
 - Možnost vymáhat při nesplnění
- Zvláštní státem stanovená nebo uznaná forma
 - V pramenech práva

Třídění právních norem

- Příkazující x zakazující x opravňující
- Kogentní x dispozitivní
- Taxativní x demonstrativní
- Působnost
 - Věcná, osobní, časová, prostorová

Třídění PN podle stupně právní síly

↑ Ústava, Listina základních práv a svobod
Ústavní zákony

Mezinárodní smlouvy

Zákony a zákonná opatření

Podzákonné předpisy

Nařízení vlády

Vyhlášky ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy (ÚOHS, ČSÚ, apod)

Obecně závazné vyhlášky a nařízení krajů a obcí

Platnost a účinnost PN

- **Platnost** (informace o tvorbě, seznámení se s normou)
 - se rozumí její existence, tj. že právní norma je součástí platného právního řádu.
Platnosti nabývá právní norma vyhlášením.
- **Účinnost** (doba, od které je nutno se podle PN postupovat)
- **Vacatio legis** - časový interval mezi platností právní normy a její účinností (není-li účinnost stanovena, je to 15 dní)

Právní vztahy

- Společenské vztahy upravovány PN, jejichž dodržování je vynuceno státní mocí

- Předpoklady
 - Právní norma
 - Právní skutečnost

- Právní skutečnosti
 - Závislé na vůli
 - Nezávislé na vůli

Právní vztahy

- PS závislé na vůli
 - Právní jednání
 - Protiprávní jednání
- PS nezávislé na vůli
 - Právní události
 - Protiprávní stavy

Prvky právního vztahu

- Subjekt
 - F.O., P.O., stát
- Objekt
 - Věci, hodnoty lidské osobnosti, výsledky tvůrčí činnosti
- Obsah
 - Oprávnění, povinnosti

Otázky???

Děkuji za pozornost

Literatura

- TOMANCOVÁ, SCHELLE K., SCHELLEOVÁ, I., HYNŠT, A.: *Základy práva (nejen) pro školy*. Jaroslava Tomancová a kolektiv. 1. vyd. Boskovice: ALBERT, 2007. 360 s. Právo. ISBN 80-73-26-110-3
- GERLOCH, A.: *Teorie práva*. 5 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 312 s. ISBN 978-80-7380-233-2